

**HANNA
WESELIUS
PRONOMINIT**

WSOY

**HANNA
WESELIUS
PRONOMINIT**

**WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI**

Suomen Kulttuurirahasto on rahoittanut
tämän kirjan kirjoittamista.

Ensimmäinen painos

© HANNA WESELIUS JA WSOY 2025

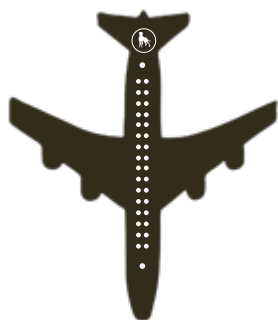
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI

ISBN 978-951-0-51343-9

PAINETTU EU:SSA

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

ETUTARJOOO / OHJAAMO

OVEN AVAUSPANEELI / TIKKAAT ETURUUMAAN

1		
2	2A Daisy	
3		3C Gyroskooppi
4	4A Lääkäri ja kuollut potilas	
5		
6		
7		7C Croissantit joiden päiväys on mennyt
8		
9	9A Piispa tai taitelijä	9C Chihuahua
10	10A Gintonic	
21		
22		
23		
24		24C Toinen lapsi
25		
26	26A Symmetriset	26C Symmetriset
27		
28		
29		
30		

^
ENSIMMÄINEN LUOKKA
^
TURISTILUOKKA
^

2D Daisyn äiti	2H Daisyn isä		
5D Muistatko sinä ensimmäisen pandemian	5H Ei ihminen voi muistaa kokonaista pandemiaa		
6D Tomaatit	6H Me olemme nyt tässä		
8D Kaatunut kuusi	8H Tekoäly		
21D Hybris, Hamartia ja Peripetia	21E Hybris, Hamartia ja Peripetia		
22D lankaikkinen isä ja Titanicin lopputekstit			
PRESSU			
Léon pissapullo osuu stueriin jalkaan tässä		Jossain tässä on Léon ja pikkuveli	
		30G Nadia, jonka äiti jäi Eskitistunaan	30H Calendula officinalis

24J Lapsi, jolla on pallo	24L Lapsen setä, joka nukkuu
25J Peitikaappi	25L Peitikaappi
29J Glenn Gould	29L Nina Simone

My heart will go on and on

SYDÄN (*Minä*) | 13

KIVI (*Tämä*) | 173

ÄMPÄRIT (*He*) | 221

PYRY (*Sinä*) | 231

EPILOGI (*Vapaavalintainen*) | 369

SYDÄN

(Minä)

OLEN LENTÄNYT miljoonia kilometrejä, stuertti ajattelee, ja silti. Aina sillä hetkellä, kun vauhti kiihtyy, moottorit jyrisevät, pyörät irtoavat kiitoradasta ja kone keinahtaa siipiensä varaan, minun mieleeni tunkee lapsuuden iltarukouksista muistuttava mantramainen luettelo kaikista niistä maahan jäävistä olennoista ja asioista, joiden toivon selviytyvän mahdollisimman hyvin kaikesta ja säilyvän vakaasti ennallaan sillä aikaa, kun minä olen ilmassa.

Johonkin luettelon kohtaan lisään aina myös toiveen, että kone laskeutuu normaalien odotusten mukaisesti sille kentälle, jolle pitikin, ja sen jälkeen kaikki jatkuu entiseen tapaan. Lisään tämän toiveen joka kerta, vaikka tähän asti koneet ovat aina laskeutuneet suunnitellusti.

Joku muu kuin minä saattaisi olettaa, että niin tapahtuu toivomattakin, stuertti ajattelee, mutta minä en tee niin, minä en olet. Minä toivon.

Istun matkustamohenkilökunnalle varatulla istuimella ohjeiden mukaisesti käsieni päällä, puristan silmiäni kiinni ja luettelen. Luettelon sisältö vaihtelee aina sen mukaan, mistä kulloinkin on lähdetty ja mihin ollaan menossa. Kenet olen viimeksi nähnyt ja mistä on kulunut pisin aika. Kenet olen aikeissa tavata seuraavaksi. Lisään

luetteloon asioita niin kauan kuin lentoonlähtö kestää ja minun on pysyttävä istuimellani.

Se tuntematon lapsi, joka tänään aikaisin aamulla takapihalla ajoi takaa muovipussia. Lupita, minun lapseni. Kanadanhanhet. Kahvipensaat. Vuodenajat. Minun espanjanopettajani ja kadulla luokan ikkunan alla kasvava pieni lehmus, jonka kukat tuoksuvat makealta heinäkuussa.

Ja niin edelleen, pappi, lukkari, talonpoika, kuppari, stuertti ajattelee kun lattia keinahtaa ja koneen keula kohooa, näin sitä mennään, aina vaan, nousee päivä, laskee päivä.

PELKO

»Niin minä sitten aloin kavahtaa kaikkea vääjäämättöntä», 56L sanoo ja haparoi turvavyötään kiinni. Hän on puhunut pitkään, ja nyt hänen korvansa ovat tukossa ja hän nielee ilmaa.

»Pim», kuuluu kaiuttimista, ja sitten kuuluu äänite, jonka tarkkaa sisältöä harva kuuntelee. Turvaliukumäki, happinaamari, pelastusliivi, ikkunahätäuloskäynti, pakkolaskuasento, käsimatkatavaroiden jättäminen koneeseen hätätilanteessa, sanoja ja lauseita jotka voi kuulla satoja kertoja mutta joita ei voi käsittää, jos ei ole ollut onnettomuudessa.

Pilvien yläpuolella auringon valo on vielä alkuillastakin armoton. Se paistaa soikionmuotoisesta ikkunasta suoraan L:n kasvoihin ja piirtää esiin hänen hampaidensa kiilteen pienet halkeamat, kun hän puhuu. Hammaskiille on ihmiskehon kovinta ainetta.

56J katsoo L:n hampaita. Vanhetessa monien ihmisten kasvot muuttuvat niin, että yläetuhampaat näkyvät vain isosti hymyillessä. Alahampaat sen sijaan pilkistävät suusta aina puhuessa. Hampaat pysyvät paikoillaan, mutta kasvojen ihossa oleva aukko, suu, laskeutuu vuosikymmenten aikana alemmas, siitähän se johtuu. Ikään kun ikkuna-aukko valuisi seinää pitkin.

L:n hampaat tuovat J:n mieleen alapurentaisen tiibetinspanielin. Sellainen hellyttävä olento, J ajattelee ja haluaisi yhtäkkiä kovasti olla maassa, seistä puistokäytävällä, kumartua ja koskettaa tiibetinspanielin tai minkä tahansa kesyn eläimen päätä. Halu tuntuu J:n käsissä pienenä jomotuksena, joka pian vaimenee ja häviää.

Oikeastaan on ihan kummallista että me olemme tässä, J ajattelee. Ei minulle olisi koskaan tullut mieleen lähteä ulkomaanmatkalle naapurin kanssa. Ei kerta kaikkiaan. Mutta tähän me nyt päädyimme, ja tähän meidät johti sattumanvarainen sarja epävarmoja valintoja, joista yksikään ei ollut mieluinen vaan korkeintaan vähiten huono. J katsoo ulos, siellä pienet keltaiset pilvenhattarat pysyvät paikoillaan kun kone liikkuu niiden ohi.

Miten naapuri sanoikaan? Kavahtaa vääjäämätöntä. Naapuri on aina käyttänyt tuollaista kieltä, J ajattelee, vanhahtavia, koristeellisia ilmauksia. Olisi helpompaa, jos mentäisiin suoraan asiaan, eikö niin. Mitä vääjäämättömän kavahtaminen tarkoittaa? Sitä, että pelästyy ilmi-selviä, jatkuvia tapahtumia? Säikähtää sitä, että jääkaapissa piirakka jäähtyy? J:n mieleen ilmestyy kuva vauhkosta hevosesta takajaloillaan keittiössä.

»Aivan kaikkea vääjäämätöntä», L sanoo. »Vaikka

vehnäleipätaikinaa. Sehän toimii niin, että taikinajuuren mikrobit kuohkeuttavat vehnän ja veden seosta ja se laajenee ja muuttuu, pullistuu. Jos minä en ollut varuillani ja unohduin parvekkeelle istumaan, taikina lysähti ja meni pilalle. Se oli kauheaa. Mikrobien työ meni hukkaan, jauhot oli menetetty.»

Hän siis todellakin vauhkootui keittiössä, J ajattelee. No niin, hyvä on, minä kuuntelen, minä yritän ymmärtää häntä. Minä pystyn siihen nyt, koska olen ainakin vielä ihan hyvällä tuulella.

»Pitkään se oli tavallista huonoa omaatuntoa», L sanoo. »Sellaista normaalia, jota kaikki kokevat joskus. Mutta sitten se muuttui jatkuvaksi. Minä osallistuin vahingollisiin tapahtumaketjuihin. Minun elämäni kytkeytyi niihin kokonaan. Ajattele nyt. Vaikkapa jäätelö. Minä, pakastin, jäätelöteollisuuden raaka-aineet, jäähdytysjärjestelmien kaasut ja auringossa sulavat jäätiköt. Ja niin edelleen. Asiat liittyivät toisiinsa hallitsemattomasti. Vehnänkorret kasvattivat tähkänsä ja kypsytivät jyvänsä vain joutuakseen puimuriin ja kuollakseen minun leipäni takia. Miten paljon makeaa vettä vehnäpeltojen kasteluun käytettiin, ja moniko joki sen seurauksena oli nääntynyt surkeaksi puroksi ja haihtunut ilmaan? Sellaista se oli, aina vain. Kun laskin vettä hanasta, näin kuivina irvistäviä rantoja ja valkovatsaisia kuolleita kaloja silmäkantamattomiin. Tapahtumaketjujen vääjäämättömyys teki kaikesta mahdotonta ja järjetöntä.»

»Eiväthän nuo ole vääjäämättömyyksiä vaan valintoja», J sanoo. »Eihän kenenkään ole pakko syödä vehnää eikä jäätelöä.» J:tä ärsyttää naapurin syyllistytvä vetäyty-

vyys. Siinä on jotain luonnotonta, ihan kuin naapuri ei haluaisi kuulua ihmislajiin tai mihinkään eliölajiin ollenkaan. Ihan kuin hän haluaisi asettua muiden elävien olioiden yläpuolelle, pyrkisi sellaiseen mihin kukaan toinen ei pysty, elämään jättämättä mitään jälkiä, kuolemaan niin kuin ei olisi koskaan elänytkaan, J ajattelee. Ja tietenkin hän tietää, ettei voi arvioida naapuria näin armottomasti. »No joo», hän sanoo.

»Niin. Kyllä kai minä olisin voinut tehdä äärimmäisiä valintoja. Jokainen olisi voinut, eikö niin? Kuka teki?» L sanoo. »Minä en tehnyt. Minä en heittänyt mitään pois, minä dyykkasin naapurien takeaway-muovipussit käyttööni, minä kaivoin omenanraadoista veitsenkärjellä kaiken syötävän ja join kaikki laseihin väljähtyneet vedet, mutta minä en lakannut kokonaan syömästä enkä juomasta. Ja totta kai minun epämukavuuteni syveni. Se siirtyi niistä asioista, joihin minä vielä jotenkin olisin voinut vaikuttaa, sellaisiin ilmiöihin, joihin minulla ei ollut mitään sananvaltaa, siis luonnonlakeihin.»

L vaikenee ja katsoo ikkunasta ulos suoraan aurinkoon niin, että hänen on lopulta pakko puristaa silmänsä kiinni ja hieroa niitä. Sen jälkeen hänen silmäluomiensa oranssinpunaisessa sisäpinnassa loimottaa musta piste.

»Kaikki, siis ihan kaikki tapahtumaketjut alkoivat vaivata minua. Kun keitin sienikeittoa, tutkin kattilan pohjalta pintaa kohti nousevia kuplia, sitä, miten niiden määrä kasvoi ja vauhti kiihtyi kunnes liemi kuohui. Kiehumisprosessin seuraaminen oli tuskallista. Tiesin, miten siinä käy. Ainekset, vielä äsken elossa olleet kasvikset, kypsyivät ja muuttuivat peruuttamattomasti.»

J tarkastelee L:n profiilia. Naapuri tosiaan on jo pitkään ajatellut noin, elänyt noin. Hänen kokemusmaailmansa on ollut tuollainen monta vuotta. Tuossa hän istuu, kauttaaltaan tavallisen näköinen ihminen. Tavallisuudenko takia minä en huomannut, että hän ajattelee ja elää noin? Että hänen ihonsa alla vallitsee koko ajan hälytystila? Ja minä, J ajattelee, samaan aikaan minä hankin kaikkia uusia juttuja joita kauppoihin ilmestyi, värikkäisiin sellofaaneihin ja muovivaahtoverkkoihin käärittyjä hedelmäristeytyksiä, kiivimarjoja, lättänöitä persikoita ja päärynäomenoita, vai ovatko ne omenapäärynoitä. Minä kannoin niitä naapurin luo hauskuttaakseni häntä. Luultavasti hän pelkäsi niitäkin. Tietenkin hän pelkäsi niitä.

J muistaa naapurin istumassa keittiössä. Hän muistaa puhtaaksi pyyhityn pöydän ja turkoosinsinisen keraamisen maljakon, jossa oli kadunvieriltä poimittuja peltosaunioita ja violetteja, jo kuihtuvia tupsupäisiä horsmia. J oli laskenut pöydälle kiinalaisen päärynäomenan tai omenapäärynän luonnottomassa vaaleanpunaisessa solumuoviverkossaan, ja naapuri tuijotti sitä uskaltamatta koskea siihen. Oli hiirenhiljaista, oli sunnuntai. Parvekkeen ovi oli auki. Kaiteelle pyrähti varpunen ja lensi saman tien pois.

J muistaa, miten kiinnitti varpuseen erityistä huomiota. Varpunen lennähti pensasaitaan, ja aita puhkesi heti sirkuttamaan koko pituudeltaan. Siihen oli piiloutunut kymmeniä lintuja. J nousi pöydästä ja meni parvekkeelle katsomaan sitä kuin ihmettä. Ilta-aurinko, juuri tällainen kuin nyt tässäkin, osui pensasaidan vastapuhjenneisiin lehtiin ja erotti ne tummasta tiheästä oksistosta. Lehdet loistivat kuin vihreät lyhdyt.

Sellainen muisto minulle jäi, J ajattelee. Sitten varpu-sista tuli uhanalaisia ja pensasaidat lakkasivat laulamasta. Ja nyt minä ymmärrän, miksi naapuri ei uskaltanut koskea solumuoviverkkoon käärittyyn hedelmään. Siksi, koska hän ajatteli, että hänen kosketuksensa myötä tuo ihana vaaleanpunainen esine muuttuu heti roskaksi, sellainen on ihmisen kosketus, ja roska kerääntyy toisten roskien luo, ja yhdessä ne muuttuvat uhkaavaksi, mahtavaksi, löyhkääväksi roskavuoreksi, jonka liukasta kylkeä ei pysty kiipeämään.

»Lopulta minä en pystynyt enää ajattelemaan mitään muuta, L sanoo ja nyyhkäisee. »En mitään. Aamuisin minä makasin sängyssä ja katselin vanhaa kirjakaappia ja isoa peikonlehteä sen päällä ja mietin, että jollain aika-
taululla tämäkin katoaa, kaappi romahtaa, peikonlehti kuivuu ja käpertyy ja koko makuuhuone pöllyää jäljetömiin.»

»Se kaikki oli minulla sillä hetkellä mutta se oli koko ajan matkalla pois, se oli koko ajan vääjäämättömästi menossa minulta pois.»

L vaikenee ja pyyhkäisee sylkeä suupielistään, ensin yhdestä ja sitten toisesta. Ja minä itse en ole sitä matkaa, sitä romahtamista, käpertymistä ja pöllyämistä näkemässä, hän ajattelee, koska minä olen pehmeää kudosta ja vain vähän timantinkovaa hammaskiillettä, minä siis katoan paljon nopeammin kuin kirjakaappi. Jos hammaskiillettä jää, niin ei sitä voi minuksi tunnistaa. Ajatus on L:lle vaikea, vaikka hän hyvin tietää, ettei siinä pitäisi olla mitään epäselvää eikä mitään kiistanalaista, eikä siinä ole mitään erityistä.

»Tuo on tosiaan vääjäämätöntä, tuo on entropiaa», J sanoo. »Jep», L sanoo.

J:llä on nälkä. On vaikea keskittyä toisen puheeseen, kun omat ajatukset suuntautuvat kohti pehmeitä sämpylöitä, J ajattelee, saati samastua toisen ylimieliseen vastahakoisuuteen elämää kohtaan ja luonnottomaan kuolemanpelkoon. Tekee mieli keskeyttää toinen tylyillä, tosilla, epäreiluilla huomioilla. J vilkuilee käytävälle vaikka tietää, että tarjoilukärryn saapumiseen menee vielä pitkä aika.

J kääntyy naapurinsa puoleen. Myötätunnolle ei kuitenkaan voi mitään, hän ajattelee. Myötätunto on vähän kuin entropia, sitä vastaan voi taistella pitkäänkin, mutta aina se lopulta voittaa, silloinkin, kun toinen on käsittämätön ja liian epätoivoinen ja ylittää tavallisen kanssakäymisen rajat. J on sitoutunut naapuriinsa tietoisesti, sosiaalisten normien mukaisesti, mutta myös sokkona, tuottamuksellisesti. Lukemattomat illat vuosikymmenien aikana hän on istunut naapurin luona ja syönyt mielellään monet pulleat vehnäleivät tietämättä lainkaan, minäkalasta lomaannuttavaa pelkoa taikinan mikrobien toiminta on herättänyt naapurissa.

Hetken mielihohteesta J päättää laskea kätensä naapurinsa kädelle. Tuntuupa se luiselta ja kylmältä. J:n tekisi mieli vetää kätensä heti pois, mutta niin ei voi tehdä. Tässä täytyy nyt vain olla. Minun käteni tuntuu naapurista tietysti sietämättömän lämpimältä, J ajattelee.

»Niinhän se menee», J sanoo ja taputtaa L:n kämmenselkää sormenpäillä. »Vesi kiehuu ja puu lahoaa, asia johtaa toiseen. Jokainen kaappi romahtaa joskus. Jokin loppuu ja jotain muuta tulee tilalle.»

»Niin», L sanoo, »niin se menee, niin se menee. Voit-han sinä niin sanoa. On helppoa ja välttämätöntäkin jankuttaa noita latteuksia, mutta eivät ne mitään tarkoita. Ei niitä voi ymmärtää oikeasti. Oikeasti se on ihan musertava ajatus, että teinpä minä mitä tahansa, niin kaikki vain käväisee minun kohdallani matkallaan kohti hajoamista. Että minä menetän kaiken joka hetki.»

J kohottaa kättään aavistuksen. L vetää nopeasti oman kätensä pois käsinojalta ja pyyhkäisee sitä helmaansa. Ele on varma, ei epäystävällinen, mutta selvä. J laskee oman kätensä syliinsä ikään kuin se ei olisi koskaan missään muualla ollutkaan.

»Sen vääjäämättömyyden taukoamaton ajattelevinen teki jokapäiväisistä askareista tosi vaikeita», L sanoo. »No, nyt ei ole enää jokapäiväisiä askareita», J sanoo. »Ei», L sanoo. Sitten he istuvat hiljaa ja katsovat eteensä.

He ovat väärässä. Totta kai on jokapäiväisiä askareita. Lentokoneen jokapäiväisyys on maanpinnan jokapäiväisyydestä poikkeavaa, mutta sitä riittää kyllä. He pinoavat ja ryhmittelevät muoviasiatioita pienillä tarjotinpöydillään niin, ettei ruoka kaatuisi heidän syliinsä. He pyyhkivät käsiään, kaulojaan ja korvantauksiaan kosteuspyyhkeillä. He painelevat päätelaitteidensa ja näyttöjensä nappuloita ja etsivät sopivaa katseltavaa. He rapistelevat auki kertakäyttöisten korvanappiensa muovipakkauksia. He säästävät paperisia serviettejä ja taittelevat käytettyjä pahvimukejaan edessään olevan istuimen selkänojan verkkotaskuun niin, ettei mikään likaantuisi. He jonottavat wc:hen ja tarkkailevat jonossa valppaina ympäristöään, koska wc:ssä käynti on kohokohta matkan tasaisessa kulussa.

MATKUSTAJAKONE NOUSEE ILMAAN

ja lähtee kohti toista mannerta.

Lähtö on ollut kaoottinen

ja ruuma on pakattu huolimattomasti.

Osa matkustajapaikoista on peitetty pressuilla,

ja tarjoilukärryn valikoima on outo.

Matkustajia palvelee vain yksi uupumaton stuertti.

Lennolla ei näytetä kuin *Titanic*-elokuva.

Pappi, showpainija, taiteilija, opettaja ja vaikuttaja
pohtivat palavan maan pinnalle jääneitä läheisiään,

tekemisiään ja tekemättä jättämisiään.

Mitä olisi voitu tehdä toisin,

etteivät vuodenajat olisi menneet sekaisin?

Mikä on kaikkialle leviävä outo sieni?

Mihin kone on menossa?

Ennen kuin aamu koittaa, stuertin täytyy vielä
huolehtia kaikista löytämistään salamatkustajista

ja selvittää, mitä pressujen alla on.

Pronominit on Hanna Weseliuksen

upea teos aivan tavallisesta viimeisestä matkasta,

maailmanlopusta ja huolenpidosta.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-51343-9